

Kitaabka Daanyeel - Boqol iyo Lixdan iyo Labaatankaad

Waqtiga Nebinnimo ee Rooma: Daahfuridda Aragtida

Jeff Pippenger

2024-03-27

Rooma waxay dejisaa muujintii, Roomana waxaa lagu muujiyaa “waqtigeeda”. Tani waa hadal ay Sister White ku caddaynayso waxa ay tahay in loo fahmo sida wax iska cad:

“Muujintii waa kitaab la shaabadeeyey, hase ahaatee sidoo kale waa kitaab la furay. Waxay diiwaangelisaa dhacdooyin yaab leh oo dhici doona maalmaha ugu dambeeya ee taariikhda dhulkan. Waxbarista ku jirta kitaabkan waa caddaan oo go’an, mana aha wax qarsoon oo aan la fahmi karin. Gudihisa waxaa lagu sii wadaa isla xarriiqdii wax sii sheegidda sida ku jirta Daanyeel. Qaar ka mid ah waxsii sheegyada Ilaah wuu ku celiyey, isagoo sidaan ku muujinaya in muhiimad la siiyo ay tahay. Rabbigu ma ku celiyo waxyaalaha aan ahmiyad weyn lahayn.” Manuscript Releases, mugga 9, 8.

“Rabbigu ma soo celceliyo waxyaalaha aan ahayn kuwo cawaaqib weyn leh,” oo “waqtiyada” la xidhiidha Roomana marar badan ayaa lagu celceliyaa. Waa arrin “cawaaqib weyn leh” in la fahmo “waqtiga” la xidhiidha Rooma, waayo taasu waa waxa Rooma u muujinaya mawduuca dhidibada u taagaya riyada. Toddoba jeer ayaa kun iyo laba boqol iyo lixdanka sannadood ee xukunka baabbanimada si toos ah loogu tixraaca Daanyeel iyo Muujintii.

Oo wuxuu ku hadli doonaa erayo waaweyn oo ka gees ah Kan ugu sarreeya, oo wuxuu daalin doonaa quduusiinta Kan ugu sarreeya, oo wuxuu ku fikiri doonaa inuu beddelo wakhtiyada iyo sharciyada; oo iyaga waxaa gacantiisa loo gelin doonaa tan iyo wakhti iyo wakhtiyo iyo kala badh wakhti. Daanyeel 7:25.

Oo waxaan maqlay ninkii maro wanaagsan ku labisnaa, oo dul taagnaa biyaha webiga, markuu gacantiisa midig iyo gacantiisa bidixba samada u taagay, oo ku dhaartay kan weligiis nool inuu ahaan doono wakhti, wakhtiyo, iyo badh wakhti; oo markuu dhammaystiro kala firdhinta xoogga dadka quduuska ah, waxyaalahan oo dhan waa dhammaan doonaan. Daniel 12:7.

Laakiin barxadda ka baxsan macbudka dibadda uga tag, hana qiyaasin; waayo, waxaa la siiyey quruumaha aan Yuhuudda ahayn; oo magaaladii quduuska ahaydna waxay ku tuman doonaan cagahooda laba iyo afartan bilood. Muujintii 11:2.

Oo waxaan amar siin doonaa labadayda markhaati, oo waxay wax sii sheegi doonaan kun iyo laba boqol iyo lixdan maalmood, iyagoo joonyad huwan. Muujintii 11:3.

Oo naagtiina waxay u carartay cidlada, meeshaas oo ay ku lahayd meel Ilaah u diyaariyey, inay halkaas ku quudiyaan kun iyo laba boqol iyo lixdan maalmood. Muujintii 12:6.

Oo naagtiina waxaa la siiyey laba baal oo gorgor weyn ah, si ay ugu duusho cidlada, meesheeda, halkaas oo lagu quudiyo wakhti, iyo wakhtiyo, iyo badh wakhti, iyadoo laga

fogeeyey wejiga abeesada. Muujintii 12:14.

Oo af baa la siiyey af ku hadla waxyaalo waaweyn iyo cay; oo waxaa la siiyey amar uu ku sii jiro laba iyo afartan bilood. Muujintii 13:5.

Toddobadan tixraac ee tooska ahi waxay soo bandhigayaan astaamo nebiyadeed oo gaar ah oo kala duwan oo Rooma khuseeya. Waa aayadahaas dhexdooda in Rooma lagu muujiyo. Sister White waxay ku dartaa in xilliyadan sidoo kale loo matalo sida “saddex sannadood iyo badh ama 1260 maalmood.” Kitaabka Quduuska ah kuma aad ka helaysid “saddex sannadood iyo badh” ama “kun iyo laba boqol iyo lixdan maalmood.” Sister White waxay si fudud ugu dabaqaysaa xisaabinta toddobada tixraac si waafaqsan.

Cutubka 13aad (aayadaha 1–10) waxaa lagu sifaynayaa bahal kale, “u eg shabeel,” kaas oo masduulaagii siiyey “xooggiisa, iyo kursigiisa, iyo amar weyn.” Astaantan, sida ay aaminsanaayeen inta badan Protestanka, waxay metelaysaa baabtiisnimada papal-ka, taas oo la wareegtay xoogga, kursiga, iyo amarka markii hore uu haystay boqortooyadii Rooma ee qadiimiga ahayd. Bahalkaa shabeelka u eg waxaa laga sheegay: “Waxaa la siiyey af ku hadlaya waxyaalo waaweyn iyo cay.... Oo afkiisii buu ku furay cay ka dhan ah Ilaah, inuu caayo magiciisa, iyo teendhadiisa, iyo kuwa samada deggan. Oo waxaa la siiyey inuu quduusiinta la diriro, oo ka adkaado; oo amar baa la siiyey isaga inuu xukumo qabiilooyinka oo dhan, iyo afafka, iyo quruumaha.” Waxsii sheegistan, oo ku dhow inay la mid tahay sifaynta geeska yar ee Daanyeel 7, shaki la’aan waxay tilmaamaysaa baabtiisnimada papal-ka.

“Waxaa isaga la siiyey amar uu ku sii jiro laba iyo afartan bilood.’ Oo nebigu wuxuu leeyahay, ‘Waxaan arkay mid ka mid ah madaxyadiisa sidii mid geeri loogu dhaawacay.’ Oo haddana: ‘Kan maxaabiis u kaxeeya, isaguna maxaabiis buu geli doonaa; kan seefta ku dilaana waa in seefta lagu dilo.’ Laba iyo afartan bilood waa isla wakhtiga ‘wakhti, wakhtiyo, iyo wakhti badhkiis,’ saddex sannadood iyo badh, ama 1260 maalmood, ee Daanyeel 7—wakhtigaas oo ay ahayd in awoodda baadarigu ku dulmiso dadka Ilaah. Muddadan, sida lagu sheegay cutubyadii hore, waxay ka bilaabatay sarrayntii baadarinimada sannadkii C.D. 538, waxayna ku dhammaatay 1798. Wakhtigaas baadarigii waxaa maxbuus ka dhigtay ciidankii Faransiiska, awooddii baadariguna waxay heshay dhaawaceedii dhimashada lahaa, saadaashiina way rumoowday, ‘Kan maxaabiis u kaxeeya, isaguna maxaabiis buu geli doonaa.’” Dagaalkii Weynaa, 439.

Iyada oo leh awoodda waxyiga leh ee ah in saddex sano iyo badh sidoo kale loo tixgeliyo “wakhtiga” “muujinaya” Rooma, tixraacyo kale oo Kitaabka Quduuska ah oo ku saabsan Rooma ayaa soo baxaya.

Laakiin runtii waxaan idinku leeyahay, waxaa Israa’iil joogay carmallo badan wakhtigii Eliyaas, markii samadu xidhnayd saddex sannadood iyo lix bilood, markii abaari weynayd ay dalka oo dhan ka jirtay. Luukos 4:25.

Saddexdii sano iyo badhkii Eliyaah waxay waqtiga ku xidhaan Yesebeel, taas oo astaan u ah Rooma baadariga ee kaniisadda Tiyaatira.

Laakiin waxaan waxyaalo yar kugu hayaa, maxaa yeelay waxaad u dulqaadataa naagtaas Yesebeel, tan isu sheegta nebiyad, inay addoommadayda barato oo khiyaanayso si ay sino u galaan oo ay u cunaan waxyaalaha sanamyada loo sadqeeyey. Oo waxaan siiyey wakhti ay sinoheeda uga toobadkeento; laakiinse iyadu ma ay toobadkeenin. Muujintii 2:20, 21.

“Waqtiga” la siiyey kiniisadda afraad, oo ay Yesebeel u taagan tahay, sidoo kale waa “firaako.”

Eliyaas wuxuu ahaa nin dabeecad iyo tabar la mid ah innaga, oo si aad ah buu u tukaday inaan roob di’in; roobna dhulka kuma uu di’in muddo saddex sannadood iyo lix bilood ah. Yacquub 5:17.

Iyadoo ka hadlaysa afartan iyo labada bilood inay la mid yihiin kun iyo laba boqol iyo lixdan maalmood, Walaashii White waxay muddadaas ku tilmaantay “maalmahaas,” kuwaas oo Masiixu uu tixraacay.

Xilliyada halkan lagu sheegay—“afar iyo afartan iyo laba bilood,” iyo “kun laba boqol iyo lixdan maalmood”—waa isku waqti, labaduba si isku mid ah u matalaya xilligii kaniisadda Masiixa ay silcinta kaga imanaysay Rooma. Kunka laba boqol iyo lixdanka sannadood ee sarreyntii baabbanimada waxay bilaabmeen C.D. 538, sidaas darteedna waxay ku ekaan lahaayeen 1798. Waqtigaas waxaa Rooma soo galay ciidan Faransiis ah oo baabkii maxbuus ka dhigay, isaguna masaafuris ayuu ku dhintay. In kasta oo wax yar dabadeed baab cusub la doortay, haddana haybaddii baabbanimada tan iyo markaas mar dambe ma awoodin inay adeegsato awooddii ay hore u haysatay.

“Cadaadiska kaniisaddu ma sii socon muddadii oo dhan ee 1260ka sano ahayd. Ilaah, isagoo dadkiisa u naxariisanaya, wuxuu gaabiyey wakhtigii imtixaankooda dabka kulul. Markuu sii sheegayay ‘dhibaataada weyn’ ee ku dhici doonta kaniisadda, Badbaadiyuhu wuxuu yidhi: ‘Oo haddaan maalmahaas la gaabin, nafna ma badbaaddeen; laakiin kuwa la doortay aawadood maalmahaas waa la gaabin doonaa.’ Matayos 24:22. Saamaynta Dib-u-habaynta awgeed, cadaadiska waxaa la soo afjaray ka hor 1798.” The Great Controversy, 266.

Masiix iyo Sister White waxay qeexaan weedha “maalmahaas” inay tahay “wakhtiga,” kaas oo tilmaamaya Rooma papal. Marka Daanyeel ka hadlayo silicdii raacday markii baabtinimada papal la saaray carshiga dhulka ee aayadda soddon iyo kow ee cutubka kow iyo tobnaad, wuxuu wakhtigaas silicda ah ku tilmaamaa “maalmood badan.”

Oo ciidammo ah ayaa dhiniciisa istaagi doona, oo waxay nijaasayn doonaan meesha quduuska ah ee xoogga, oo waxay baabi’in doonaan allabariga joogtada ah, oo waxay dhigi doonaan karaahiyada wax baabi’isa. Kuwii axdiga ku fala xumaan wuxuu ku fasahaadin doonaa sasabashooyin; laakiinse dadka Ilaahooda yaqaanu way xoog badnaan doonaan, oo waxay samayn doonaan falal waaweyn. Kuwii dadka ka mid ah oo waxgaradka ahna qaar badan bay wax bari doonaan; hase ahaatee seef bay ku dhici doonaan, iyo olol, iyo maxaabiisnimo, iyo booli, maalmood badan. Daniel 11:31–33.

Rooma waxaa la muujiyey iyada oo lala xidhiidhinayo wakhtiga nebiyadeed ee iyada la xiriira; taas aawadeed Bawlos wuxuu leeyahay ninkii dembigu waxaa la muujin doonaa “wakhtigiisa.” Xaqiiqda ah in Rooma dejiso muujintan, taas oo haddii aynaan garan aynu halligmayno, waxay

caddeyneysaa sababta wakhtigaas nebiyadeed marar badan, oo siyaalo badan, loogu matalo; waayo, Ilaah “ma ku celceliyo waxyaalo aan cawaaqib weyn lahayn.” Aayadihii ka horreeyey waxaa sidoo kale lagu calaamadeeyey dhammaadka muddadaas wakhtiga.

Kuwa dadka waxgaradka ah oo dadka ku dhex jira ayaa kuwo badan wax bari doona; hase ahaatee seef bay ku dhici doonaan, iyo olol, iyo maxaabiisnimo, iyo booli, maalmo badan. Haddaba markay dhacaan, gargaar yar baa lagu caawin doonaa; laakiin qaar badan ayaa la jiri doona iyaga iyagoo sasabasho wata. Oo qaar ka mid ah kuwa waxgaradka ah way dhici doonaan, in lagu tijaabiyo, oo lagu daahiriyo, oo lagu caddeeyo, tan iyo wakhtiga dhammaadka; maxaa yeelay weli waxaa loo dhigay wakhti la qoondeeyey. Daanyeel 11:33–35.

“Wakhtiga dhammaadka” “weli waa wakhti la gooyey.” Erayga Cibraaniga ah ee loo tarjumay “la gooyey” waa “moed,” wuxuuna ka dhigan yahay wakhti go’an ama ballan. Muhiimadda iyo qiimaha nebiyadeed ee “wakhtiga la gooyey” ee ku jira kitaabka Daanyeel waxaa lagu gartaa inta jeer ee loo soo xigto. Aad bay u yar yihiin Adventist-yada La’odikiya, haddii ayba jiraan, oo garanaya in 1989 uu ahaa “wakhtigii dhammaadka,” sidaas darteedna 1989 uu ahaa wakhti la gooyey. Waxay ahayd ballan Ilaah sameeyey, xilligii uu furi lahaa aqoonta la shaabadeeyey ee dhaqdhaqaaqa boqol iyo afar iyo afartan kun. Sababtaas awgeed, kitaabka Daanyeel wuxuu bixiyaa markhaatiyaal caddaynaya in “wakhtiga la gooyey” uu tilmaamayo imaanshaha “wakhtiga dhammaadka.” Daanyeel siddeedaad, astaantan nebiyadeed ayaa lagu soo bandhigay.

Oo waxaan maqlay cod nin oo ka yeedhaya dhexda webiga Ulai, oo qayliyey, oo yidhi, Gabriyelow, ninkan fahansii riyada. Sidaas daraaddeed ayuu u soo dhowaday meeshii aan taagnaa; oo markii uu yimid ayaan cabsaday, oo wejigayga ku dhacay; laakiinse wuxuu igu yidhi, Faham, wiilka Adamow; waayo, riyadu waxay ahaan doontaa wakhtiga dhammaadka. Haddaba intuu ila hadlayay, waxaan wejigayga ula dhacay dhulka anigoo hurdo culus ku jira; laakiinse wuu i taabtay, oo si qumman ii taagay. Oo wuxuu yidhi, Bal eeg, waxaan ku ogeysiin doonaa waxa jiri doona dhammaadka dambe ee cadhada; waayo, dhammaadku wuxuu ahaan doonaa wakhtigii la qoondeeyey. Daanyeel 8:16–19.

Sida cutubka kow iyo tobnaad, erayga “dhammaad,” ee ku jira “wakhtiga dhammaadka” ee aayadahan, waa eray Cibraani ah oo ka duwan kan loo tarjumay “waqti loo qoondeeyey.” Wakhtiga dhammaadku wuxuu matalayaa xilli bilaabmaya wakhtiga loo qoondeeyey. “Wakhtiga loo qoondeeyey” (moed) waa ballan, halka wakhtiga dhammaadka (erayga Cibraaniga ah “gets”) uu yahay muddo wakhti ah oo ka bilaabmata wakhtiga loo qoondeeyey. Waa “wakhtiga” kan daaha ka qaada Rooma, oo “wakhtigaasina” aad buu muhiim u yahay, sidaas darteed dhammaadka muddadaas wakhtiga ah, iyo muddada ka dambaysa dhammaadka wakhtigaas, waxaa matala maragfuro dhowr ah. Aayadda afar iyo labaatanaad ee cutubka kow iyo tobnaad ee Daanyeel, Roomaankii jaahilka ahaa waxaa lagu aqoonsaday inuu dunida u talinayo “wakhti.”

“Waqti” calaamad ahi waa saddex boqol iyo lixdan sannadood, waayo sannad Kitaabi ah waxaa ku jira saddex boqol iyo lixdan maalmood. Roomaankii jaahilka ahaa wuxuu xukumay “waqti” keliya, Roomaankii baadariga ahaana wuxuu xukumay “waqti, waqtiyo, iyo nus waqti.” Roomaanka casriga ahi wuxuu xukumaa “saacad” calaamad ah, ama “afartan iyo laba bilood” oo calaamad ah.

Ma jiro wakhti nebiyadeed ka dambeeya 1844, sidaas darteed “saacadda” iyo “afartan iyo labada bilood” waa muddada ka bilaabanta sharciga Axadda ee dhowaan iman doona ilaa dhammaadka muddada tijaabada aadanaha. Laakiin Roomaankii jaahilka ahaa wuxuu si buuxda u talinayay tan iyo Dagaalkii Actium ee 31 BC, ilaa Constantine uu caasimaddii boqortooyada u raray Constantinople sannadkii 330. Waxaynu og nahay in aayadaha soo socda ay ka hadlayaan Roomaankii jaahilka ahaa, waayo Masiixa waxaa loo matalayaa inuu yahay “amiirka axdiga” kaas oo “la jebin doono” markii iskutallaabta lagu qodbay. Awooddii markaas talinaysay waxay ahayd Roomaankii jaahilka ahaa, sidaas darteed aayadaha aynu hadda eegi doonno waxay tilmaamayaan Roomaankii jaahilka ahaa.

Boqortooyadiisana waxaa ka kici doona nin wax quudhsada, oo aan la siin doonin sharafta boqortooyada; laakiinse si nabad ah ayuu ku iman doonaa, oo boqortooyadana wuxuu ku hanan doonaa sasabasho. Oo cududihii daadku hortiisa waa lagu qaadi doonaa oo waa la jebin doonaa; haa, xataa amiirkii axdiga. Oo ka dib markii axdi lala dhigtay ayuu khiyaano ku shaqayn doonaa; waayo, wuu soo kici doonaa, oo wuxuu ku xoogaysan doonaa dad yar. Si nabad ah ayuu u geli doonaa xataa meelaha ugu barwaaqada badan ee gobolka; oo wuxuu samayn doonaa wixii ayan awowayaashiis samayn, ama awowayaashood; wuxuu iyaga ku dhex qaybin doonaa qaniimada, iyo boolida, iyo maalka; haa, wuxuu ka fikirri doonaa xeeladihiisa ka gees ah qalcadaha xoogga badan, xataa wakhti ah. Daanyeel 11:21–24.

Ereyga “against” ee ku jirta weedha ugu dambaysa ee aayadahani dhab ahaantii waxay ka dhigan tahay “ka soo,” oo aayaddu waxay sheegaysaa in Roomii jaahilka ahi ay xukumi doonto (waxay sii sheegaysaa xeeladihiisa) “ka soo” qalcaddeeda xoogga leh (Magaalada Rooma) muddo saddex boqol iyo lixdan sannadood ah.

“AAYADDA 24. Wuxuu si nabad ah ku geli doonaa xataa meelaha ugu barwaaqada badan ee gobolkii; oo wuxuu samayn doonaa wixii ayan awowayaashiis samayn, ama awowayaashoodna; wuxuu dhexdooda ku kala firdhin doonaa boolida, iyo qaniimada, iyo maalka; haah, wuxuu hindisi doonaa xeeladihiisa ka gees ah qalcadaha adag, tan iyo wakhti.”

“Habkii caadiga ahaa ee quruumuhu, ka hor wakhtiyadii Rooma, ku geli jireen gobollo qiimo leh iyo dhul hodan ah, wuxuu ahaa dagaal iyo qabsasho. Rooma haddaba waxay ahayd inay samayso wax aanay samayn awowayaashii ama awowayaashoodii awowayaashood; taas oo ah, inay hantiyadan ku hesho jid nabadeed. Caadadii, oo aan hore loo maqal, ayaa hadda la bilaabay, taas oo ahayd in boqorradu ay dhaxal ahaan boqortooyooyinkooda ugu reebaan Roomaaniyiinta. Rooma sidaas ayay ku hantiday gobollo waaweyn.”

“Kuwii sidaas ku soo hoos galay xukunkii Rooma faa’iido aan yarayn bay halkaas ka heleen. Si naxariis iyo debecsanaan leh ayaa loola dhaqmay. Waxay la mid ahayd in ugaadhdii iyo qaniimadiiba iyaga loo qaybinayo. Waxaa laga dhawray cadaawayaashooda, waxayna ku nastaan nabad iyo ammaan hooska awoodda Roomaanka.”

“Qaybta dambe ee aayaddan, Bishop Newton wuxuu ku fashiray inay tilmaamayso qalabyo wax sii sheega oo laga soo abaabulo qalcado adag, halkii ay ka ahaan lahaayeen kuwo iyaga ka dhan ah. Tan ayay Roomaanku ka sameeyeen qalcaddii xoogga badnayd ee magaaladooda toddobada buur leh. ‘Xataa wakhti;’ shaki kuma jiro inuu yahay wakhti nebiyadeed, 360

sannadood. Laga soo bilaabo qodobkee ayay sannadahani ka bilaabmaan? Waxaa u badan tahay dhacdada lagu soo bandhigay aayadda xigta.”

“AAYADDA 25. Oo xooggiisa iyo geesinnimadiisaba ayuu ku kicin doonaa boqorka koonfureed isagoo wata ciidan weyn; boqorka koonfureedna dagaal buu u kici doonaa isagoo wata ciidan aad u weyn oo xoog badan; laakiinse ma uu taagnaan doono, waayo, waxay isaga u maleegi doonaan khiyaanooyin.”

“Aayadaha 23 iyo 24 waxay ina keenayaan dhinacan axdiga u dhexeeya Yuhuudda iyo Roomaanka, 161 C.H., ilaa wakhtigii Rooma ay heshay xukun caalami ah. Aayadda hadda ina hor taallaa waxay muuqaalkeeda keenaysaa olole xoog leh oo ka dhan ah boqorka koonfureed, Masar, iyo dhacdada dagaal weyn oo caan ah oo dhex maray ciidan waaweyn oo xoog badan. Ma taariikhda Rooma wakhtigaas oo ku dhow ma ka dheceen dhacdooyin sidan oo kale ah?—Way dheceen. Dagaalku wuxuu ahaa dagaalkii u dhexeeyey Masar iyo Rooma; dagaalkuna wuxuu ahaa dagaalkii Actium. Aynu si kooban u eegno duruufihii horseeday iska horimaadkan.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 271–273.

Aayadaha soo socda, wakhtiga loo cayimay iyo ugudambayntiiba mar kale ayuu Daanyeel tilmaamayaa.

Oo isagu wuxuu xooggiisa iyo geesinnimadiisaba ku kicin doonaa boqorka koonfureed isagoo wata ciidan weyn; boqorka koonfureedna dagaal buu isu diyaarin doonaa isagoo wata ciidan aad u weyn oo xoog badan; laakiinse ma uu taagnaan doono, waayo waxaa isaga looga fikiri doonaa xeelado. Oo weliba kuwa cuna qaybtii cuntadiisa ayaa baabbi’in doona, ciidankiisuna wuu fatahi doonaa; kuwo badanna iyagoo la laayay ayay dhici doonaan. Labadaas boqorna qalbiyadoodu waxay ahaan doonaan inay shar sameeyaan, oo hal miis bay been ku wada hadli doonaan; laakiinse taas ma ay guulaysan doonto, waayo weli dhammaadku wuxuu ahaan doonaa wakhtiga loo qabtay. Markaasuu dalkiisa ugu noqon doonaa isagoo wata maal badan; qalbigiisuna wuxuu ka gees ahaan doonaa axdiga quduuska ah; wuuna falan samayn doonaa, dabadeedna wuxuu ku noqon doonaa dalkiisii. Wakhtiga loo qabtay ayuu soo noqon doonaa oo wuxuu iman doonaa xagga koonfureed; laakiinse ma ahaan doonto sidii tii hore ama tii dambeba. Daanyeel 11:25–29.

Cutubka siddeedaad, Jibriil wuxuu caddeeyey in “chazon”-ka, aragtii labada kun iyo shan boqol iyo labaatanka sannadood, ay ku dhammaan doonto wakhtigii loo qoondeeyey, dabadeedna uu bilaabmi doono muddadii uu matalayey “wakhtiga dhammaadka”. Tuducan dhexdiisa, wakhtiga loo qoondeeyey waa dhammaadka saddex boqol iyo lixdanka sannadood ee Roomaankii jaahiliga ahaa si sarreeya dunida ugu talin lahaa. Tuducan dhexdiisa ma jiro “wakhtiga dhammaadka,” waayo ma jirin wax la shaabadeeyey oo la doonayey in la furo dhammaadka muddadaas taariikhda.

Daanyeel cutubka siddeedaad, muujintii “dhammaadka ugu dambeeya” ee cadhada, taas oo ahayd laba kun iyo shan boqol iyo labataan sannadood oo ku dhammaaday isla wakhtigii laba kun iyo saddex boqol oo sannadood, waxaa la shaabadeeyey ilaa “wakhtiga dhammaadka”; waayo 1844, oo ahayd wakhtigii loo qoondeeyey ee labada muujinba, iftiinkii malaa’igta saddexaad waa laga furay shaabaddii. Daanyeel kow iyo tobnaad, aayadaha soddonaad ilaa lix iyo soddonaad, dhammaadka “cadhadii hore” ee 1798, waxaa jiri lahaa wakhti loo metelay “wakhtiga

dhammaadka,” markaas oo iftiinkii malaa’igta kowaad laga furay shaabaddii. Sidaa darteed, waxsii sheegidda wakhtiga ee Roomaankii jaahilka ahaa ma lahayn wakhti dhammaad, laakiin waxay lahayd oo keliya wakhti la qoondeeyey, oo tilmaamaya goorta ay saddex boqol iyo lixdan sannadood ku dhammaadeen; hase ahaatee, wakhtigii loo qoondeeyey ee 1798, iyo wakhtigii loo qoondeeyey ee 1844, labaduba waxay fureen shaabaddii fariin ahayd in la garto xilliga lagu tilmaamay “wakhtiga dhammaadka”.

Rooma waxaa loo muujiyey sida loogu matalay si nebiyadeed wakhtigeeda nebiyadeed gudaheeda. “Waqti, waqtiyo iyo kala badh waqti”, “afar iyo afartan bilood”, “kun iyo laba boqol iyo lixdan maalmood”, iyo “saddex sano iyo badh” waa qaar ka mid ah astaamaha kala duwan ee metela muddadii baabanimadu xukumi jirtay intii lagu jiray Qarniyadii Mugdiga. Muddada wakhtiga ee isku xidha dhaqdhaqaaqii Millerites-ka iyo dhaqdhaqaaqa boqolka iyo afar iyo afartan kun waa boqol iyo lix iyo labaatannadood. Boqol iyo lix iyo labaatankuna sidoo kale waa astaan u ah kun iyo laba boqol iyo lixdan maalmood, waayo waa meeltobnaad ama toban-meelood meel qaddarkaas. Boqol iyo lix iyo labaatanka sannadood ee ka soo bilaabma fallaagadii 1863 ilaa wakhtigii la qoondeeyey ee 1989, waxay aqoonsanayaan 1989 inuu yahay ballankii Ilaah la leeyahay dadkiisa maalmaha ugu dambeeya.

Waxaan daraasaddan ku sii wadi doonnaa maqaalka xiga.

“Sidee baynu Qorniinka u baadheynaa? Ma waxaynu midba ka dambeeya ka qotominnaa tiirarka caqiidadeenna, dabadeedna aynu isku daynaa in Qorniinka oo dhan waafaqo fikradahayaga hore u degganaa, mise waxaynu fikradahayaga iyo aragtiyaheennaba u keenaynaa Qorniinka, oo dhinac kasta kaga miisaamaynaa aragtiyaheenna Qorniinka runta ah? Kuwo badan oo akhriya, xataa kuwa bara Kitaabka Quduuska ah, ma gartaan runta qaaliga ah ee ay barayaan ama baranayaan. Dadku khaladaad bay rumaystaan, iyadoo runtuna si cad loo tilmaamay; oo haddii ay caqiidooyinkooda u keeni lahaayeen ereyga Ilaah, oo aanay ereyga Ilaah u akhrin lahayn iftiinka caqiidooyinkooda si ay fikradahooda ugu caddeeyaan inay sax yihiin, kuma ay socdeen gudcur iyo indho la’aan, mana ay xannaaneeyeen khalad. Kuwo badan waxay erayada Qorniinka siiyaan macne ku habboon fikradahooda gaarka ah, oo waxay naftooda ku marin habaabiyaan, kuwa kalena ku khiyaaneeyaan fasiraaddooda qaldan ee ereyga Ilaah. Markaynu bilowno daraasadda ereyga Ilaah, waa inaynu ku bilownaa qalbiyo is-hoosaysiiya. Danaysi kasta iyo jacayl kasta oo ku saabsan wax-ka-duwanaansho la raadiyo waa in dhinac la iska dhigaa. Aragtiyo muddo dheer la haystay waa in aan loo qaadan kuwo aan khaladami karin. Waxay ahayd diidmada Yuhuuddu diideen inay ka tagaan dhaqammadoodii muddada dheer jiray tan keentay halaaggoodii. Waxay ku adkaaysteen inaanay arag wax qalad ah oo ku jira fikradahooda ama fasiraaddooda Qorniinka; hase yeeshee, si kasta oo ay dadku muddo dheer u haysteen aragtiyo gaar ah, haddii aan si cad loogu taageerin ereyga qoran, waa in la tuuraa.

“Kuwa si daacad ah u doonaya runta kama caga-jiidayaan inay mowqifyadooda u furaan baaritaan iyo naqdin, mana ka xumaadaan haddii ra’iyadooda iyo fikradahooda laga hor yimaado. Tani waxay ahayd ruuxii nalagu dhex hayn jiray afartan sannadood ka hor. Waan isu iman jiray annagoo naf ahaan culays saaran yahay, annagoo tukanayna si aynu iimaanka iyo caqiidada ugu midowno; waayo, waxaan ogayn in Masiixu uusan kala qaybsanayn. Hal qodob

mar kasta ayaa laga dhigi jiray mawduuca baaritaanka. Goleyaashan baaritaanku waxay lahaayeen dabeecad xurmo leh. Qorniinnada waxaa la furi jiray iyadoo dareen cabsi-qaddarin leh jiro. Badanaa waan soomi jirnay, si aynu ugu sii habboonaanno fahamka runta. Tukasho daacad ah dabadeed, haddii qodob la waayo in la fahmo, waa laga doodi jiray, oo mid kastaaba si xor ah ayuu u cabbiri jiray ra'yigiisa; dabadeedna mar kale ayaannu u jilba joogsan jirnay tukasho, waxaana samada u kici jiray baryo kulul oo ah in Ilaah naga caawiyo inaynu isku aragti noqono, si aynu u midowno sida Masiixa iyo Aabbuhu u midaysan yihiin. Illin badan baa daadatay. Haddii mid walaalaha ka mid ahi walaalkiis ku canaanto gaabiska fahamkiisa, maaddaama uusan u fahmin aayad sida uu isagu u fahmay, kan la canaantay dabadeed wuxuu walaalkiis gacanta ka qaban jiray, oo odhan jiray, 'Yaynaan murugayn Ruuxa Quduuska ah ee Ilaah. Ciise waa inala jiraa; aynu dhawrsanno ruux is-hoosaysiin leh oo waxbarasho oggol;' walaalkii lala hadlayna wuxuu odhan jiray, 'Iga cafi, walaalow, waxaan kugu sameeyey caddaalad-darro.' Dabadeedna mar kale ayaannu u sujuudi jirnay wakhti kale oo tukasho ah. Saacado badan ayaannu sidan ku qaadan jirnay. Guud ahaan, wadajir ahaan uma baran jirin wax ka badan afar saacadood mar keliya; hase yeeshee mararka qaarkood habeenka oo dhan ayaa lagu qaadan jiray baadhitaan qotodheer oo xurmo leh oo Qorniinka ah, si aynu u fahamno runta ku habboon wakhtigeenna. Mararka qaarkood Ruuxa Ilaah baa igu soo degi jiray, oo qaybaha adag waxaa loo caddayn jiray jidka Ilaah qoondeeyey; dabadeedna waxaa jiri jiray wadajir buuxa. Dhammaanteen isku maan iyo isku Ruux baannu ahayn.

“Waxaannu si aad ah ugu dadaalnay in Qorniinka aan loo qalloocin si uu ugu waafaqo fikradaha nin kasta. Waxaannu isku daynay in kala duwanaanshahayagu u yaraado intii suuragal ah annagoo aan ku dheeraan qodobbada muhiimaddoodu yarayd ee ay ka jireen aragtiyo kala duwan. Laakiin culayska nafta kasta saarnaa wuxuu ahaa in la keeno xaalad ka dhex dhalata walaalaha oo ka jawaabi karta ducadii Masiixa ee ahayd in xertiisu ay mid noqdaan sida isaga iyo Aabbuhu mid u yihiin. Mararka qaarkood hal ama laba ka mid ah walaalaha ayaa si madax-adayg ah iskaga horyimid aragtida la soo bandhigay, oo ay muujiyeen dareennada dabiiciga ah ee qalbiga; laakiin marka dabecaddaasu soo baxdo, waxaannu hakinnay baadhitaannadayadii oo dib u dhignay kulankayagii, si mid kasta uu u helo fursad uu Ilaah baryo ugu tago, isla markaana isaga oo aan la sheekaysan kuwa kale uu u barto qodobka lagu kala duwanaa, isaga oo iftiin samada ka baryaya. Anagoo muujinayna saaxiibtinnimo ayaannu kala tagtay, si aannu mar kale ugu kulanno sida ugu dhakhsaha badan baadhitaan dheeraad ah. Mararka qaarkood xoogga Ilaah ayaa si muuqata noogu soo degi jiray, oo marka iftiin cad uu muujiyo qodobbada runta, waannu isla ooyi jirnay oo isla farxi jirnay. Ciise waannu jeclayn; innaguna waannu isjeclayn.”

“Maalmahaas Ilaah ayuu inoo shaqeyey, oo runtu nafahayaga qaali bay u ahayd. Waa lagama maarmaan in midnimadeennu maanta noqoto mid leh dabeecad u adkaysan doonta imtixaanka tijaabada. Halkan waxaannu ku joognaa dugsiga Macallinka, si laynoogu tababaro dugsiga sare. Waa inaynu barannaa inaynu niyad-jabka ugu adkaysanno si Masiixi ah, oo casharka taas laga barto wuxuu innaga yeelan doonaa ahmiyad weyn.

“Waxa aynu haynaa casharro badan oo aynu baranno, iyo kuwo badan, oo aad u badan, oo aynu ka tagno. Ilaah iyo samada oo keliya ayaa aan qaldami karin. Kuwa u malaynaya inaanay marna u baahnayn inay ka tanaasulaan aragti ay qaddariyaan, oo aanay marna jiri doonin sabab

ay fikrad u beddelaan, way niyad jabi doonaan. Inta aynu si madax-adayg leh oo go'aan adag ugu dheggannahay fikradahayaga iyo aragtiyaheena gaarka ah, ma heli karno midnimadii Masiixu u baryay." Review and Herald, July 26, 1892.